

ДИНАМІКА ПОКАЗНИКІВ МІЖНАРОДНОГО ТУРИЗМУ DYNAMICS OF INTERNATIONAL TOURISM INDICATORS

УДК 339.13.01:338.48

Шикина О.В.

к.е.н., доцент,
доцент кафедри туристичного
та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний
економічний університет
Гончаренко Я.Є.

к.е.н.,
викладач кафедри туристичного
та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний
економічний університет
Козловський Р.С.
викладач кафедри туристичного
та готельно-ресторанного бізнесу
Одеський національний
економічний університет

У статті розглянуто динаміку показників міжнародного туризму за період 2014-2017 рр. Наведено рейтинги лідерів серед країн світу за такими показниками, як кількість іноземних туристів, що відвідали країну, доходи від міжнародного туризму, витрати на міжнародний туризм, сальдо туристичного балансу. Було наведено зміну в пріоритетах відвідування серед країн лідерів за період 2014-2017 рр. Проаналізовано туристичний потенціал України, зокрема вивчено стан туристичної галузі в Україні за окремими показниками міжнародного туризму. Розглянуто динаміку туристичних потоків України, а саме виокремлені країни з яких за досліджуваній період приїжджала найбільша кількість в'їзних туристів до України. Наведено зміни у показниках міжнародного туризму в залежності від політичної стабільності та їх вплив на економіку країни. Обґрунтовано перспективи розвитку міжнародного туризму в Україні, наведено імовірні шляхи вирішення проблем галузі.

Ключові слова: міжнародний туризм, туристична індустрія, туристичні потоки, статистика туризму, рейтинг країн світу.

В статье рассмотрена динамика показателей международного туризма за период

2014-2017 гг. Приведены рейтинги лидеров среди стран мира по таким показателям, как количество иностранных туристов, посетивших страну, доходы от международного туризма, расходы на международный туризм, сальдо туристического баланса. Были приведены изменения в приоритетах посещения среди стран лидеров за период 2014-2017 гг. Проанализированы туристический потенциал Украины, в частности изучено состояние туристической отрасли в Украине по отдельным показателям международного туризма. Рассмотрена динамика туристических потоков Украины, а именно выделены страны, из которых за исследуемый период, приезжало наибольшее количество въездных туристов в Украину. Приведены изменения в показателях международного туризма в зависимости от политической стабильности и их влияние на экономику страны. Обоснованы перспективы развития международного туризма в Украине, приведены возможные пути решения проблем отрасли.

Ключевые слова: международный туризм, туристическая индустрия, туристические потоки, статистика туризма, рейтинг стран мира.

The article discusses the dynamics of indicators of international tourism for the period 2014-2017. The ratings of leaders among the countries of the world are given in such indicators as the number of foreign tourists visiting the country, income from international tourism, expenditures on international tourism, and the tourist balance. The analysis of the change in the priorities of visits among the leaders of the countries for the period from 2014 to 2017 was made. It was analyzed the tourism potential of Ukraine, in particular, studied the state of the tourism industry in Ukraine according to some indicators of international tourism. Nowadays, international tourism is a developing industry. Unfortunately, in Ukraine, he is undergoing the ups and the downs. The unstable political and economic situation negatively influences the development of tourism in the country – both outbound and inbound tourism. According to the UNWTO in Ukraine in 2017, the arrival of foreign tourists was 14,2 million people, and in 2014 their number was 12,7 million people. Based on these data, we can conclude that the arrival of tourists has increased by almost 11,8 %. This insignificant growth negatively affects the development of tourism in the country. Accordingly, revenues from international tourism also decreased – in 2017 they amounted to 1,26 billion dollars, while in 2014 – 1,61 billion dollars. According to the tourism competitiveness index in 2017, Ukraine ranked 88th out of 136 analyzed countries. Ukraine has a huge potential for the development of tourism. Financing tourist destinations will lead to a positive result. One of the important processes is the establishment of a political situation in the country. Also, the stability of the economy is an important aspect in the development of tourism. With its advantageous geopolitical location, Ukraine has a great tourist and recreational potential, a favorable climate, world-class cultural and historical monuments and a rapidly developing tourism industry. The article deals with necessity of creating a clear mechanism for statistical observations in the field of tourism and develop a methodological basis for the correct analysis of tourism data in Ukraine.

Key words: international tourism, tourism industry, tourist flows, tourism statistics, rating of the countries of the world.

Постановка проблеми. Вивчення статистики міжнародного туризму дає можливість аналізувати зміни в сфері туризму, а також розуміння того, які в даній галузі слабкі і сильні сторони. Для того, щоб визначити місце України в загальному обсязі міжнародного туризму необхідно систематизувати показники та проаналізувати їх за останні роки.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Дослідженню статистиці міжнародного туризму присвячені наукові статті та роботи таких вчених, як С.С. Галасюк [3], В.Г. Герасименка [3], С.Г. Нездоймінова [4], Я.Є. Гончаренко [9], О.В. Шикиної [4-7; 9].

Постановка завдання. Метою даної публікації є аналіз динаміки показників міжнародного туризму з 2014 по 2017 рр.

Виклад основного матеріалу дослідження. Статистичні показники, які публікуються в популярному щорічному статистичному збірнику

UNWTO «Tourism Highlights», є інформацією про туризм в 204-х країнах.

Кожна країна-член UNWTO зобов'язана регулярно надавати статистичні відомості про стан туризму, згідно з чітко визначеними вимогами статистичні органи можуть вести більш докладний облік в межах національної території.

Міжнародний туризм – включає в'їзний та виїзний туризм, тобто діяльність відвідувачів, які постійно проживають в даній країні, за її межами в рамках внутрішніх або виїзних туристських поїздок, і діяльність відвідувачів, які не проживають в даній країні, в межах даної країни під час виїзних туристських поїздок.

На міжнародний туризм припадає 12% світового ВВП, 13% витрат споживачів, 260 мільйонів працюючих, ця сфера є однією з галузей світової економіки, що найдинамічніше розвиваються.

У 2017 р. надходження від міжнародного туризму перевищили 1340 млрд. дол. США [1].

Франція посідає перше місце у світі серед кількості іноземних туристів, які відвідали країну. Це обумовлено розвитком інфраструктури необхідної для функціонування сфери туризму та наявності як природних так і антропогенних ресурсів, що мають велику цінність з точки зору атракції. Зараз друге місце займає Іспанія, що значно збільшила кількість іноземних туристів за 2016-2017 рр., а третє – США, країна яка у 2017 р. показала не великий приріст. Цікавим є факт, що Китай нарощує кількість іноземних відвідувачів та за прогнозами UNWTO може зайняти перше місце серед усіх країн світу. Посилюють свої позиції Мексика та Таїланд. Таким чином, можемо констатувати зміну в пріоритетах відвідування за останні роки [2].

Перші повноцінні відомості про розвиток іноземного туризму в Україні з'явилися на офіційному сайті UNWTO у 1995 році. Протягом кількох років після набуття країною незалежності, у ній була відсутня спеціалізована державна структура, відповідальна за проведення туристичної політики. Тому спостере-

ження у сфері туризму практично не велися. Україні вдалося переміститися з 27-го місця у рейтингу популярних напрямків, яке вона займала у 1995 році, на 11 місце у 2006 р. серед туристичних ринків світу [3].

За даними UNWTO в Україні у 2017 р. прибуття іноземних туристів склало 14,2 млн. осіб (що поставило Україну на 27-те місце у рейтингу), а у 2014 р. їх кількість становила 12,7 млн. осіб. Виходячи з цих даних, можна зробити висновок, що прибуття туристів збільшилась на 11,8 %. Цей несуттєвий ріст негативно впливає на розвиток туризму у країні. Надходження від міжнародного туризму навіть знизилися – у 2017 р. вони склали 1,26 млрд. доларів США, тоді як у 2014 р. – 1,61 млрд. доларів США [1-2].

Після 2013 р. в Україні створилася нестабільна політична та економічна ситуація, яка, на жаль, негативно вплинула на зростання туристичного потоку і розвиток туризму в цілому. У 2014 р. прибуття іноземних громадян знизилася майже на половину. Якщо у 2013 р. кількість іноземних громадян складала 24,7 млн. осіб, то у 2014 р. – 12,7 млн. осіб [4].

Логічним продовженням є данні про доходи від міжнародного туризму (табл. 2). Перше місце

Таблиця 1

Рейтинг найбільш відвідуваних країн світу (млн. прибуттів)

2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік	
Країна	Кількість	Країна	Кількість	Країна	Кількість	Країна	Кількість
Франція	83,7	Франція	84,5	Франція	82,7	Франція	86,9
США	75,0	США	77,5	США	76,4	Іспанія	81,8
Іспанія	64,9	Іспанія	68,5	Іспанія	75,3	США	76,9
Китай	55,6	Китай	56,9	Китай	59,3	Китай	60,7
Італія	48,6	Італія	50,7	Італія	52,4	Італія	58,3
Туреччина	39,8	Туреччина	39,5	Вел. Британія	35,8	Мексика	39,3
Німеччина	33,0	Німеччина	35,0	Німеччина	35,6	Вел. Британія	37,7
Вел. Британія	32,6	Вел. Британія	34,4	Мексика	35,1	Туреччина	37,6
Мексика	29,3	Мексика	32,1	Таїланд	32,6	Німеччина	37,5
Гонконг	27,8	Таїланд	29,9	Туреччина	30,3	Таїланд	35,4
Україна	12,7 (23)	Україна	12,4 (25)	Україна	13,3 (25)	Україна	14,2 (27)
Усього:	1138	Усього:	1189	Усього:	1240	Усього:	1326

Джерело: [1-2]

Таблиця 2

Рейтинг країн з найбільшими доходами від туризму, (млрд. дол.)

2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік	
Країна	Дохід	Країна	Дохід	Країна	Дохід	Країна	Дохід
США	191,9	США	205,4	США	206,9	США	210,7
Іспанія	65,1	Іспанія	56,5	Іспанія	60,5	Іспанія	68,0
Франція	58,1	Китай	45,0	Франція	54,5	Франція	60,7
Вел. Британія	46,5	Таїланд	44,9	Таїланд	48,8	Таїланд	57,5
Італія	45,5	Вел. Британія	45,5	Вел. Британія	47,9	Вел. Британія	51,2
Китай	44,0	Франція	44,9	Китай	44,4	Італія	44,2
Німеччина	43,3	Італія	39,4	Італія	40,2	Австралія	41,7
Макао	42,7	Німеччина	36,9	Німеччина	37,5	Німеччина	39,8
Таїланд	38,4	Гонконг	36,2	Австралія	37,0	Макао	35,6
Гонконг	38,4	Макао	31,0	Гонконг	32,8	Японія	34,1
Україна	1,61 (73)	Україна	1,08 (84)	Україна	1,08 (82)	Україна	1,26 (87)
Усього:	1252	Усього:	1196	Усього:	1245	Усього:	1340

Джерело: [1-2]

незмінно займає США, їх доходи з кожним роком збільшуються. Слідом йде Іспанія з показником у 68,0 млрд. дол. США на 2017 р. Трійку лідерів замикає Франція (60,7 млрд. дол. США). За 2014-2017 рр. Таїланд демонструє стрімкий ріст у доходах від міжнародного туризму і за 2017 р. країна займає четверту позицію (57,5 млрд. дол. США).

Лідер по прибуттям – Франція – займає третє місце з показником у 60,7 млрд. дол. США (2017 р.). Деяке падіння у рейтингах спостерігається з 2015 р., це зниження доходів від туризму Франції можна пов'язати з початком міграційної кризи у Європі з квітня 2015 р. [5]. Підтвердженням цієї думки може бути зменшення у 2015 р. доходу від туризму також у таких країнах як Іспанія, Італія, Німеччина.

Відповідно, якщо після 2013 р. Україна зазнала різкого занепаду туристичного потоку, то скоротилися і доходи. Отже, у 2013 р. дохід становив 5,08 млрд. дол. США, а у 2014 р. він знизився до 1,61 млрд. дол. США. Цей показник зменшився майже на три четверти. У 2017 р. Україна зайняла 87-ге місце у світі за показником доходів від міжнародного туризму [6].

Таблиці 3 та 4 дають розуміння того, які країни витрачають більшу кількість грошей на розвиток міжнародного туризму. Лідером є Китай, у 2017 р. його витрати склали 257,7 млрд. дол. США.

Різке зростання витрат Китаю у 2014 р. у порівнянні з 2013 р. обумовлене переглядом методології ведення статистичних спостережень. Друге і третє місце – США (135,0 млрд. дол.) і Німеччина (89,1 млрд. дол.) відповідно. Хоча, у 2007 р. Німеччина була лідером за витратами на міжнародний туризм, але у 2012 році лідирувати став Китай. Франція займає п'яте місце з витратами на розвиток міжнародного туризму в 41,4 млрд. дол. США [5].

За 2017 рік витрати на міжнародний туризм скоротились у Китаю на 1,3 %, у протигагу цьому скороченню найбільший темп приросту витрат на міжнародний туризм, серед розглянутих країн, спостерігався у Австралії – 37,3 %. Темп росту витрат на міжнародний туризм Південної Кореї склав 15,0 %, Великої Британії – 12,3 %, Німеччини – 11,7 %, Італії – 10,8 %, Канади – 9,3 %, США – 9,2 %, Франції – 2,2 %.

Китай має найнижчі середні витрати на міжнародний туризм у розрахунку на 1 особу місцевого населення – 186 дол., про що свідчать дані таблиці 4. Цей показник у 7,5 разів менший, ніж у Австралії, у 5,8 разів менший, ніж у Великій Британії та у 5,7 разів менший, ніж у Німеччині [7].

Результати аналізу структури в'їзного туристичного потоку в Україну за країнами походження протягом 2007-2017 рр. свідчать про переважання в'їзду громадян з країн СНД (табл. 5).

Таблиця 3

Рейтинг країн з найбільшими витратами на туризм, (млрд. дол.)

2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік	
Країна	Витрати	Країна	Витрати	Країна	Витрати	Країна	Витрати
Китай	234,7	Китай	249,8	Китай	261,1	Китай	257,7
США	105,5	США	114,7	США	123,6	США	135,0
Німеччина	93,3	Німеччина	77,5	Німеччина	79,8	Німеччина	89,1
Вел. Британія	62,6	Вел. Британія	63,3	Вел. Британія	63,6	Вел. Британія	71,4
РФ	50,4	Франція	39,3	Франція	40,5	Франція	41,4
Франція	48,7	Канада	30,1	Канада	29,1	Австралія	34,2
Канада	33,8	Півд. Корея	25,3	Півд. Корея	26,6	Канада	31,8
Італія	28,8	Італія	24,4	Італія	25,0	РФ	31,1
Австралія	26,4	Австралія	23,8	Австралія	24,9	Півд. Корея	30,6
Бразилія	25,6	Гонконг	23,1	Гонконг	24,2	Італія	27,7

Джерело: [1-2]

Таблиця 4

Рейтинг країн з найбільшими витратами на туризм, (млрд. дол.)

Місце	Країна	Витрати		Темпи росту 2017/2016	Населення (мільйонів), 2017 рік	Витрати на 1 особу (у.о), 2017 рік
		2016 рік	2017 рік			
1	Китай	261,1	257,7	-1,3	1386,4	186
2	США	123,6	135,0	9,2	325,7	414
3	Німеччина	79,8	89,1	11,7	82,7	1077
4	Вел. Британія	63,6	71,4	12,3	66,0	1081
5	Франція	40,5	41,4	2,2	67,1	617
6	Австралія	24,9	34,2	37,3	24,6	1390
7	Канада	29,1	31,8	9,3	36,7	866
8	РФ	н.д.	31,1	н.д.	144,5	215
9	Півд. Корея	26,6	30,6	15,0	51,5	595
10	Італія	25,0	27,7	10,8	60,6	457

Таблиця 5

Рейтинг країн з найбільшим в'їзним туризмом в Україні (тис. осіб)

2014 рік		2015 рік		2016 рік		2017 рік	
Країна	Кількість	Країна	Кількість	Країна	Кількість	Країна	Кількість
Молдова	4368,4	Молдова	4393,5	Молдова	4296,4	Угорщина	11194,5
РФ	2363,0	Білорусь	1891,5	Білорусь	1822,3	Молдова	4435,7
Білорусь	1592,9	РФ	1231,0	РФ	1473,6	Білорусь	2727,6
Польща	1123,9	Польща	1156,0	Угорщина	1269,7	РФ	1464,8
Угорщина	874,2	Угорщина	1070,0	Польща	1195,2	Польща	1144,2
Румунія	584,8	Румунія	763,2	Румунія	774,6	Румунія	791,1
Словаччина	416,2	Словаччина	412,5	Словаччина	410,5	Словаччина	366,2
Узбекистан	158,0	Німеччина	154,5	Ізраїль	216,6	Туреччина	270,7
Німеччина	131,2	Ізраїль	149,4	Туреччина	199,6	Ізраїль	261,5
Туреччина	116,3	Туреччина	140,7	Німеччина	171,1	Німеччина	209,4
Загальний іноземний туристопотік	12711,5	Загальний іноземний туристопотік	12428,2	Загальний іноземний туристопотік	13333,1	Загальний іноземний туристопотік	14229,6

Джерело: [8]

Традиційно, найбільша кількість туристів приїжджала з Російської Федерації, однак протягом аналізованого періоду відбулося їх зменшення до 1,4 млн. осіб, що становить 11% у загальній структурі в'їзного туристичного потоку. Першу позицію у 2017 р. за обсягами міжнародних туристичних прибуттів в Україну посідала Угорщина – 11,2 млн. осіб, друге місце займала Молдова – 4,4 млн. осіб, третє місце займала Білорусь – 2,7 млн. осіб. У 2017 р., порівняно із 2014 р., відбулося значне зростання міжнародних туристичних прибуттів з Угорщини (у 12 разів), Туреччини (у 2,3 рази), Білорусь (у 1,7 рази) та Німеччини (у 1,6 рази) [7].

Україна останніми роками продовжує імпортувати туристичні послуги, а кількість наших громадян, що їде відпочивати за кордон постійно збільшується, незважаючи на негативну економічну ситуацію та падіння рівня доходів.

Переважаючи імпорту туризму над експортом негативно відбивається на загальному стані економіки. Розвиток міжнародного туризму в країнах, які переважно приймають туристів, обумовлений прагненням збільшити приплив іноземної валюти і створити нові робочі місця. Багато країн за допомогою міжнародного туризму намагаються вирішити проблеми платіжного балансу.

Співвідношення між доходами і витратами від міжнародного туризму у країнах та регіонах відрізняються. Позитивне сальдо має США (+75,7 млрд. дол.), Франція (+19,3 млрд. дол.), Італія (+16,5 млрд. дол.) [9]. Негативне сальдо має Китай (-225,1 млрд. дол.), Німеччина (-49,3 млрд. дол.) та Велика Британія (-20,2 млрд. дол.) (табл. 6).

До сучасних чинників розвитку міжнародного туризму належать: політичне (мирне) співіснування населення на більшій частині планети; підтримка туризму з боку державних органів у більшості країн, що розвивають міжнародний туризм;

Таблиця 6

Сальдо туристичного балансу за 2017 рік, (млрд. дол.)

№	Країна	Доход	Витрати	Сальдо
1	США	210,7	135,0	+ 75,7
2	Франція	60,7	41,4	+ 19,3
3	Італія	44,2	27,7	+ 16,5
4	Австралія	41,7	34,2	+ 7,5
5	Вел. Британія	51,2	71,4	- 20,2
6	Німеччина	39,8	89,1	- 49,3
7	Китай	32,6	257,7	-225,1

зростання суспільного багатства; скорочення робочого часу; розвиток транспорту; вдосконалення рівня суспільної свідомості. Демографічні чинники представлені зростанням середньої тривалості життя, підвищенням рівня урбанізації. На даний час міжнародний туризм у постіндустріальному суспільстві фактично стає основою глобального стилю життя. Україна має усі об'єктивні передумови для інтенсивного розвитку в'їзного та виїзного туризму. Займаючи вигідне геополітичне положення, Україна володіє значним туристично-рекреаційним потенціалом, культурно-історичними пам'ятками світового рівня та туристичною індустрією, яка швидко розвивається [7].

Завдяки ефективному розвитку туристичної індустрії перед Україною стоїть можливість виходу на новий якісний рівень розвитку туристичної сфери. Однак, для цього необхідно ввести високі стандарти економічної, політичної і соціальної сфер, забезпечити стабільність і досить високий рівень соціально-економічних показників в довгостроковій перспективі [5].

Висновки з проведеного дослідження. В Україні необхідно створити чіткий механізм статистичних спостережень у сфері туризму та розробити методологічні основи правильного аналізування даних туризму. Треба стабілізувати

політичне та економічне положення країни, тоді прибуття іноземних туристів може згодом збільшитись та стабілізуватись. Важливий аспект в розвитку туризму – розподілення бюджету країни на розвиток її туристичних ресурсів.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. UNWTO Tourism Highlights, 2018 Edition. URL: http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2018.pdf (дата звернення: 19.01.2019).
2. UNWTO Tourism Highlights, 2015 Edition. URL: http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2015.pdf (дата звернення: 19.01.2019).
3. Герасименко В.Г., Галасюк С.С. Тенденции развития мирового туристического рынка. *Науковий вісник ОДЕУ*. 2007. № 12 (49). С. 3-14.
4. Nezdoyminov S., Shykina O. Prospects of development of tourist flow in Ukraine. *Modern European Researches*. Privatuniversität Schloss Seeburg, Salzburg, Austria. 2016. № 4. P. 82-90.
5. Шикина О.В., Загорулько С.Ю. Современные тенденции и перспективы развития международного туризма. *Тенденції та перспективи розвитку науки і освіти в умовах глобалізації*: матеріали IX Міжнародної науково-практичної інтернет-конференції. Переяслав-Хмельницький, 2015. Вип. 9. С. 35-38.
6. Шикина О.В. Индекс туристической конкурентоспособности как показатель туристического потенциала Украины. *Вісник Хмельницького національного університету*. 2017. № 2. Т. 2. С. 275-279.
7. Шикина О.В., Мережко К.А. Аналіз індикаторів розвитку України в міжнародному туризмі. *Глобальні та національні проблеми економіки*. 2017. Вип. № 20. С. 85-92.
8. В'їзд іноземних громадян в Україну за країнами, з яких вони прибули, у 2017 році. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/tyr/tyr_u/vig2017_u.htm (дата звернення: 21.01.2019).
9. Гончаренко Я.Є., Шикина О.В. Тенденції розвитку готельної індустрії Італії. *Обліково-аналітичне забезпечення інноваційної трансформації економіки України*: матеріали XII Всеукраїнської науково-практичної конференції (м. Одеса, 31 травня – 1 червня). Одеса: ОНПУ, 2018. С. 202-205.

REFERENCES:

1. UNWTO (2018) Tourism Highlights, 2018 Edition. Available at: http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2018.pdf (accessed 19 January 2019).
2. UNWTO (2015) Tourism Highlights, 2015 Edition. Available at: http://tourlib.net/wto/WTO_highlights_2015.pdf (accessed 19 January 2019).
3. Gerasymenko V.G., Ghalasjuk S.S. (2007) Tendentsii razvitiya mirovogo turisticheskogo rynka [Development trends of the global tourism market]. *Naukovy visnyk ODEU*, no. 12 (49), pp. 3-14.
4. Nezdoyminov S., Shykina O. (2016) Prospects of development of tourist flow in Ukraine. *Modern European Researches*. Privatuniversität Schloss Seeburg, Salzburg, Austria, no. 4. pp. 82-90.
5. Shykina O.V., Zaghoruljko S.U. (2015) Sovremennye tendentsii i perspektivy razvitiya mezhdunarodnogo turizm [Current trends and prospects for the development of international tourism]. *Proceedings of the Tendenciji ta perspektivy rozvytku nauky i osvity v umovakh globalizaciji (Ukraine, Pereyaslav-Khmelnytsky, October 15, 2015)*, Pereyaslav-Khmelnytsky: No. 9, pp. 35-38.
6. Shykina O.V. (2017) Indeks turystychnoji konkurentospromozhnosti yak pokaznyk turystychnogho potencialu Ukraïny [Tourism competitiveness index as indicator of Ukraine's tourism potential]. *Visnyk Khmeljnyckogho nacionaljnogho universytetu*, no. 2, pp. 275-279.
7. Shykina O.V., Merezhko K.A. (2017) Analiz indyktoriv rozvytku Ukrainy v mizhnarodnomu turyzmi [Analysis of Ukrainian development indicators in international tourism]. *Hlobalni ta natsionalni problemy ekonomiky*, no. 20, pp. 85-92.
8. Derzhavna sluzhba statystyky Ukrainy (2017) V'jzd inozemnykh ghromadjan v Ukraïnu za krajinamy [Entrance of foreign citizens to Ukraine by countries from which they arrived in 2017], statistical yearbook: Available at: http://www.ukrstat.gov.ua/operativ/operativ2013/tyr/tyr_u/vig2017_u.htm (accessed 21 January 2019).
9. Goncharenko Y.E., Shykina O.V. (2018) Tendenciji rozvytku ghoteljnoji industriji Italiji [Trends in the development of the hotel industry in Italy]. *Proceedings of the Accounting and analytical support for the innovative transformation of the Ukrainian economy (Ukraine, Odesa, May 31 – June 1, 2018)*, Odesa: ONPU, pp. 202-205.